

Mbotika ya Zole –Kele Inki ? Kele Mbote to Mbi?

Mbala mingi mono me songa muntu malongi ya Bible sambu na mambu ya mbotika. Yandi me landa yo mbote. Yandi me ndima yo yonso. Kansi na nsuka, yandi me mona nde yandi lenda ve baka mbotika na mpila yina ya Bible ke tuba. Sambu na inki ve? Yo kele sambu yandi me baka mbotika dezia, ebuna yandi ke banza nde kana yandi baka mbotika ya zole, yo ta vanda masumu na meso ya Nzambi. Bantu ya nkaka me songa yandi nde mbotika kele kaka mosi, nde muntu lenda baka mbotika ya zole ve, kansi kaka mbala mosi mpamba.

INKI KELE MALONGI YA BIBLE?

Inki kele malongi ya Bible na mambu yai? Ketu yo kele kieleka nde muntu lenda baka mbotika kaka mbala mosi mpamba?

MBOTIKA MOSI MPAMBA

Ntumwa Paulo tubaka nde, "mbotika mosi mpamba kele" (Efeso 4:5). Kidimbu ya mbotika ke vukisa bakristo yonso. Dibundu ya ntama vandaka ve na mbotika ya Paulo, mbotika ya Piere, ti mbotika ya Apollo. Dibundu zabaka ti pesaka kaka mbotika mosi--mbotika na zina ya Yesu Kristo (Tata Nzambi, Mwana Nzambi, ti Mpeve-Santu). Beto bubu yai ke sala kiteso mosi. Muntu ya me baka mbotika me baka yo ve na zina ya pasteur. Yandi me baka yo ve na zina ya bwala to na zina ya communauté. Yandi me baka yo na zina ya Yesu Kristo! Yo yina, beto ke ndima ti Paulo nde mbotika ya Bible kele kaka mosi mpamba (Mat. 28:19, Marc 16:15,16).

MBOTIKA YA BIBLE KELE INKI?

Kana mbotika kele kaka mosi, mbote beto kuyula questio yai: Mbotika yina mosi ya Bible ke ndima, yo kele inki mutindu? Inki ikele mbotika ya Bible?

NDINGA YAI "MBOTIKA"

Verbe botika na kigreki disongidila kutula na nsi ya masa. Kana dibundu botika bantu, yo kele kusonga kitemwe nde dezia Yesu me yobisa ntima ya muntu yina, sambu yandi me balula ntima. Yo ke songa nde dezia muntu yina me baka moyo ya mpa, moyo ya mvula na mvula na Yesu Kristo. Yo kele kidimbu ya kele kusonga nde muntu yina fwaka nzila mosi ti Yesu Kristo, yandi me telema na kuzinga moyo ya mpa na kimvuka ti Yandi. Yo kele mambu ya ntete ya kulemfuka ya Nzambi kele kulomba na bakristo na nima bo me balula ntima. Mbotika kele kutula muntu mukristo ve, yo kele kugulusa muntu ve. Kaka kutula ntima na Yesu Kristo mpamba lenda gulusa muntu. Muntu ke ke kuma mukristo na lukwikilu kaka. Kansi mbotika ke songa kitemwe na ntuala ya dibundu ti ya bantu yonso nde muntu yina me yambaka Yesu Kristo. Yo yina kimvuka ya bakristo na bisika

www.teachingforafrica.com

mingi kele kulomba nde na ntwala kukota na dibundu bonso membre, muntu fweti ntete botama (Bisalu 8:36-39).

BACONDITIONO TATU YA BETO FWETI LUNGISA

Mono ke mona baconditio tatu ya beto fweti lungisa kana beto zola tuba nde mbotika na beto kele yina mosi ya Bible:

- 1. Mbotika fweti vanda na zina ya Yesu Kristo to na zina ya Tata, Mwana, ti Mpeve Santu (Matayo 28:19, Bisalu 2:38).**
- 2. Mbotika fweti pesama na nima ya muntu yina me balula ntima na Yesu Kristo (Bisalu 2:38, 8:36-37).**
- 3. Na kubotika muntu, bo fweti tula nitu ya mvimba na kati to na nsi ya masa, sambu na kusonga lufwa, kuzika, ti kutele-ma na beto ti Yesu Kristo (Roma 6:4, Kol. 2:12, Bis. 8:38-39).**

PROBLEME NA MONO

Bampangi, bibuti na mono pesaka mono mbotika ntangu mono vandaka kaka bebe na maboko ya mama na mono. Mama ti tata na mono banzaka nde yai vandaka mbote. Bo zolaka mono kulanda na nzila ya Yesu Kristo, ata bo bakisaka ve nzila na Yandi mbote-mbote. Beto yindula fioti mbotika ya mono bakaka na kimwana yina. Ketu yo vandaka mbotika ya Bible ke zaba? Beto tala baconditio ya mbotika mosi-mosi.

Conditio ya ntete ya mbotika ikele nde bo pesa yo na zina ya Yesu Kristo to na zina ya Tata, Mwana, ti Mpeve Santu (Matayo 28:19, Bisalu 2:38). Mbotika na mono lungisaka conditio yina. Bo pesaka yo na zina ya Tata, ya Mwana, ti ya Mpeve Santu.

Conditio ya zole ya mbotika ikele nde yo fweti kwisa na nima ya muntu me balula ntima na Yesu Kristo (Bisalu 2:38, 8:36-37). Mbotika ya mono zwaka lungisaka ve conditio yai. Mono vandaka bebe ya bamposo zole. Mono zabaka kima ve. Mono vandaka me yamba Yesu ntete ve na luzingu na mono. Bible ke tuba nde mbotika fweti kwisa na nima muntu me guluka, kansi mbotika na mono yitaka na ntwala mono me guluka. Na conditio ya zole mono mene nunga ve.

Conditio ya tatu ya mbotika ikele nde bo fweti tula nitu ya mvimba na nsi to na kati ya masa, sambu na kusonga nde muntu yina kufwaka ti kutele-maka ti Yesu Kristo (Roma 6:4, Kolosai 2:12, Bisalu 8:36-37). Na mbotika ya mono zwaka, bo sadilaka masa, kansi yo lungi-saka ve conditio yai. Bo tulaka ndambu masa na zulu ya ntu na mono mpamba. Nitu na mono kotaka ve na masa. Yo songaka ve kufwa ti kutelema na mono ti Yesu.

Yo yina, na nima mono balulaka ntima, mono vandaka na problème. Mono monaka mwa-nswalu mpila Bible vandaka ku-longa sambu na mbotika. Mono zabaka nde mbotika na mono lungisaka kaka mosi na kati ya baconditio tatu ya Bible kele kutula. Ketu mbotika na mono vandaka kieleka mbotika ya Bible?

Mbotika na mono vandaka dikkulu mosi na mbotika ya Bible, makulu zole na mbotika ya Bible ke

ke zaba ve. Mono monaka nde mbotika na mono vandaka ve mbotika ya Bible, ata bibuti na mono salaka yo na mabanza na kusadisa mono.

Inki mono ta sala? Keti mono lenda baka mbotika mbala ya zole? Efeso 4:5 ke songa beto nde mbotika kele kaka mosi mpamba. Kansi mbotika ya mono bakaka, yo vandaka mbotika ve ya Bible kele kundima. Yo lungisaka ve zole na kati ya baconditio tatu ya Nzambi me tula.

MPILA MONO ZENGAKA MAMBU YAI

Mono zengaka nde mono fweti baka mbotika na mpila ya Bible ke ndima. Mono bakaka mbotika na zina ya Tata, Mwana, ti Mpeve-Santu, mbotika ya bo pesaka mono na nima mono me yamba Yesu Kristo na ntima na mono, mbotika ya kotisaka nitu na mono ya mvimba na masa ye songaka bantu yonso nde mono me fwa mpe mono me telema ti Yesu Kristo. Kiese mingi na lumbu yina! Binga yo mbotika ya zole kana nge zola, kansi yo vandaka mbotika ya ntete ya lungisaka baconditio ya Bible kele kusonga beto. Nzambi pesaka ngemba, sambu mono zengaka kulemfuka na ndinga na Yandi.

MBOTIKA YA ZOLE NA BIBLE

Keti kaka mono mpamba bakaka yina ya bo ke binga mbotika ya zole? Keti na kati ya Bible bantumwa vandaka kupesa mbotika ya zole? Yo kele kaka mono ve. Paulo ti Apolo pesaka mbotika ya zole na ndambu ya bakwikidi ya bwala ya Efeso (Bisalu 19:1-5). Bantu yai vandaka kukwiki-la, kaka na mbotika ya Yoane-Baptiste. Mbotika ya Yoane songaka bantu kubalula ntima ti kutula ntima na muntu ya ta kwisa na nima. Muntu yina vandaka Yesu. Yo vandaka mbotika ya mbote, kansi yo lungisaka ve baconditio yonso ya Nzambi tulaka. Yo vandaka ve na zina ya Yesu Kristo, kansi kaka Yoane songaka bo kutula ntima na Ngulusi ya Nzambi ta tinda na nima. Ntangu bo bakisaka mbote nde muntu yina vandaka Yesu, bo bakaka mbotika na zina na Yandi.

Yo vandaka mbotika ya zole! Bantumwa vandaka na kiese mingi na kupesa yo. Bakwikidi vandaka na kiese mingi na kubaka yo. Yo lungisaka lukwikilu na bo na yina ya vandaka kukonda.

Keti kaka mbala yai bantumwa vandaka kupesa mbotika ya zole? Kansi Yoane-Baptiste botikaka bantu mingi! Bantu yina mpe vandaka bantu ya vandaka kuyidika ntima na bo sambu na kuingila Ngulusi ya ta kwisa. Yesu butamaka kaka bangonda sambanu na nima ya Yoane. Yo fweti vanda nde bakristo mingi bakaka ntete mbotika ya Yoane, ti ya zole, mbotika ya Yesu. Ntangu bo solaka Ntumwa na kubaka kisika ya Yudasi, bo tulaka conditio yai, nde ntumwa yina fweti vanda muntu ya vandaka ti bo yantika na malongi ya Yoane-Baptiste tii na kutelema ya Yesu Kristo (Bisalu 1:22). Inki nge banza? Kana bo vandaka kuwa malongi ya Yoane, keti bo mpe balulaka ntima na bo ti bakaka mbotika na yandi to bo buyaka?

Mono ke mona nde bo vandaka na kati ya bantu ya ndimaka mbotika ya Yoane. Bantumwa mpe vandaka bantu ya bakaka mbotika ya zole! Bo bakaka mbotika ya Yoane-Baptiste pesaka, kansi na nima, bo bakaka mbotika ya Yesu Kristo. Mbotika ya Yoane vandaka mbote, kansi yo lungisaka yonso ve. Ntangu bo kwikilaka nde Yesu vandaka Mwana-Nzambi, bo lungisaka lukwikilu na bo. Bo bakaka mbotika ya zole.

Mbala ya nkaka yai kele raison nde ata Efeso 4:5 ke tuba nde mbotika kele kaka mosi, Baebreo 6:2 ke tuba sambu na "bambotika" ya kele bonso fondement ya lukwikilu na beto. Bakristo mingi zabaka mbotika ya Yoane ti mbotika ya Yesu, yina ya bo bakaka bonso mbotika ya zole.

Ebuna, bampangi, beto ke ndima nde mbotika ya Yesu Kristo ya Bible ke zaba kele kaka mosi. Yina ke songa unité ya bakristo na kati ya Yesu. Kansi Bible kele kundima mpe nde, kana baconditio ya mbotika ya ntete vandaka ve yonso ya kulunga, mbotika ya zole mpe kele possible. Bantumwa salaka yo. Bakristo ya dibundu ya ntete bakaka yo, kana mbotika ya ntete ya bo zwaka lungisaka ve baconditio yonso ya Bible kele kutula. Mono mpe bakaka mbotika ya zole. Bakristo mingi me bakaka yo, sambu bo vandaka na nzala ya kulungisa yonso ya Bible kele kusonga beto kusala.

MBOTIKA YA ZOLE NA HISTOIRE YA DIBUNDU NA AFRIKA

Na nima ya ntangu ya bantumwa, keti dibundu ya Afrika vandaka kusala mbotika ya zole?

Kiteso ya mvula 300 na nima ya Yesu, mambu mosi basikaka na dibundu. Mabundu ya nkaka ya ndimaka Yesu ve bonso Nzambi kibeni vandaka. Bo pesaka mpe mbotika. Bantu mingi yantikaka kundima malongi ya Yesu na kati ya mabundu yina, kansi na nima, bo monaka nde Yesu vandaka kibeni Nzambi. Ntangu yina, bo zolaka kukota na dibundu ya ndimaka Yesu bonso Mwana-Nzambi. Questio vandaka yai: Inki mutindu dibundu ta yamba bantu yina? Bo me baka mbotika mbala mosi, na zina ya Yesu Kristo mpe. Kansi malongi ya dibundu ya pesaka yo vandaka ya kifu.

Sambu na kukota na dibundu ya vandaka kundima Yesu bonso Mwana-Nzambi, mabanza ya bantwadisi ya dibundu vandaka kukwenda na banzila zole: bantwadisi mingi na Europa, ti na Roma mpe, vandaka na mabanza nde, na mpila bantu yina me baka dezia mbotika, dibundu lenda kaka tula bo maboko. Mpidina bo ta kota na dibundu.

Kansi bantwadisi ya dibundu na Afrika monaka yo mutindu ya nkaka. Bo monaka nde mbotika ya bantu yina bakaka, yo lungisaka ve mabanza ya Bible sambu na mbotika, sambu bantu ya pesaka yo zabaka Yesu ve bonso Mwana ya Nzambi. Bantwadisi ya dibundu na Afrika vandaka kaka na mabanza nde bantu yina fweti baka mbotika diaka, mbotika ya ta lungisa mabanza to baconditio ya Bible kele kutula.

Ebuna, sambu na bamvula kuluta nkama mosi, yantika kiteso ya 300 tii kuluta 400 na nima ya Yesu, dibundu ya Yesu na Afrika pesaka bantu mingi mbotika ya zole. Na mbotika ya ntete, bo yantikaka kubakisa ndambu ya Yesu Kristo, kansi na nima bo zabaka Yandi mbote, bo bakaka mbotika ya zole sambu na kulungisa baconditio ya Bible yonso.

Mambu ya nkaka basikaka na bilumbu yina, mpe. Na bamvula ya ntete ya dibundu, leta ya Roma vandaka kufwa bakristo mingi. Nzomono vandaka ngolo. Leta ya Roma vandaka kupesa bakristo mpasi mutindu na mutindu. Bakristo mingi kufwaka sambu na kuvanda kwikama na Yesu Kristo, kansi ndambu ya bakristo buyaka zina ya Yesu sambu bo kufwa ve. Ya nkaka pesaka nkailu na banzambi ya biteki ya Roma, ya nkaka sumbaka papier ya luvunu na kusonga nde bo pesaka nkailu yina, ata bo pesaka yo ve. Ya nkaka tubaka nde Cesar, mfumu ya Roma, vandaka Mfumu ti Nzambi na bo. Ebuna leta ya Roma kufwaka bo ve. Kansi, na mvula 313 na nima ya Yesu, Mfumu ya Roma Con-stantin kumaka mukristo yandi mosi. Na nima, yandi kangaka nzomono sambu leta ya Roma kufwa bakristo diaka ve.

Ntangu yina, bakristo yina ya buyaka Yesu zolaka kuvutuka na kati ya dibundu. Inki

mutindu dibundu ta yamba bo? Diaka, mabanza ya bantwa-disi ya dibundu na Europa ti na Afrika vandaka kukwenda ve nzila mosi. Bantwadisi mingi na Europa monaka nde bantu ya me buya Yesu Yesu lenda lomba kaka pardo, ebuna mambu na bo ta suka. Dibundu ta yamba bo diaka.

Bantwadisi na Afrika monaka yo ve mutindu yina. Bo zolaka nde bantu yina kudikulumusa ti bo baka ndambu ndola. Bo zolaka nde bantu yina vanda na ntangu ya kutesa lukwi-kilu na bo, na ntwala dibundu kuyamba bo diaka. Bo tubaka nde dibundu sika bakwikidi ya kwikama ke vandaka sikamosi ti bantu ya me buya Yesu Kristo lenda vanda ve dibundu ya kieleka. Ebuna bo vandaka kuwakana mbote mingi ve ti dibundu ya vandaka na Europa.

Kana mukristo me baka mbotika na dibundu sika bo vandaka kuyamba bantu ya me buya Yesu, ebuna na nima bo zolaka kukota na dibundu na Afrika, mbala mingi bo pesaka bo mbotika ya zole. Mambu yai yilamaka kaka na nima ya malongi ya Augustin.

MBOTIKA YA ZOLE KELE YA MPA VE

Bampangi, mbotika ya zole ikele ve mambu ya mpa. Bible kele kuzaba yo, bantumwa ya Yesu Kristo vandaka kupesa yo, ti dibundu ya Yesu na Afrika me zabaka yo ntama.

MBOTIKA YA ZOLE NA KATI YA BAMISIONI

Sambu na beto bamissioni, beto zola kuvanda nswalu ve kupesa mbotika ya zole. Beto ke yambaka bakristo ya me botama na mabundu ya nkaka. Beto kwikila nde bakristo yonso kele nitu mosi, ti beto zaba mbote nde mbotika kele ve mbotika ya CBZO, ya CEZA, ya missioni to ya katolika. Mbotika kele ya Yesu Kristo. Beto ke buya bantu ve kaka sambu bo bakaka mbotika na dibundu ya nkaka. Kansi beto kele na mpasi na kubaka bantu na dibundu kana mbotika na bo me lungisa ve baconditio yonso ya Bible kele kuzabisa beto.

Mbala mingi beto ke pesa mbotika ya zole na bantu ya zwaka mbotika na ntangu bo vandaka bana ya fioti, na ntwala bo me yambaka Yesu Kristo na ntima na bo. Beto lenda pesa yo mpe kana mbotika ya bo zwaka vandaka kaka kutula bo maboko to kupusa mupepe, kana yo sadilaka masa ve, to kana yo sadilaka ndambu ya masa na zulu ya ntu kansi yo kotisaka ve nitu ya mvimba na mpila ya Bible ke songa beto.

Mbala mingi beto ke pesa mbotika ya zole kana ntangu bantu bakaka mbotika na zina ya Yesu Kristo kaka, mabanza na bo to ya bantu ya pesaka yo vanda-ka kubuya nde Nzambi mosi kele na baperson tatu (Trinité). Kana yo me vanda mpidina, beto kele kupesa mbotika ya zole. Bantu me vwenza beto sambu na yo, kansi beto mona nde beto ke sala kaka yina ya bantumwa vandaka kusala. Beto ke sala kaka yina dibundu ya Afrika vandaka kusala ntama. Beto ke sala yo sambu beto zola kulun-gisa yonso ya ndinga ya Nzambi kele kusonga beto.

MUNTU YA KE BAKA MBOTIKA YA ZOLE

Bampangi mu Yesu Kristo, kana muntu ke baka mbotika ya zole, yandi kele zenga na ntima na yandi kulemfuka na Yesu Kristo mbote-mbote. Bantu ya nkaka, na nima bo me bakisa malongi ya Bible, mona nde ya kieleka, bo me botama ntete ve na nzila ya kieleka. Bo kele kutuba nde yina bo bakaka ntete vandaka mbotika ve. Bantu ya nkaka mona nde bo me baka mbotika na mbala ya ntete

ntete sambu na kulungisa yonso ya bo to ya bibuti na bo zabaka ya Yesu ntangu yina. Bo mona nde na nima, bo me bakisa ma-longi ya Bible kuluta mbote, ebuna bo zola kulungisa yina ya kondaka na mbotika yina ya ntete. Keti yai kele masumu sambu na bantu yai? Ikele ve! Bo ke sala yo sambu bo bo zola kulemfuka na Nzambi mbote-mbote.

Kana muntu ke baka mbotika ya zole, yandi kele ve kuvwenza mbotika ya yandi bakaka ntete, kansi yandi kele kulungisa yo. Kana nge zaba muntu ya ke zola kubaka mbotika ya zole, kusaula yandi ve, mpangi, kutuba mpe mbi ve sambu na yandi, kansi vanda na kiese na kumona nde yandi ke zola kulanda Yesu Kristo mbote-mbote.

BA--MBOTIKA?

Na Hebreux 6:2, Bible kele kutuba nde beto bakristo bika mambu ya ntete ya lukwikilu na beto, beto kula. Na kati ya liste ya bamambu ya ntete ya lukwikilu kele bandinga yai: "malongi ya bambotika". Ndinga "mbotika" kele na pluriel, ke songa nde yo kele kuluta mosi. Inki Bible kele kutuba? Mbotika ya kele kulungisa malongi ya Bible kele kaka mosi, kansi Bible kele kundima nde mbotika mbala lenda pesama mbala ya zole, kana mbotika ya ntete lungisaka ve ba-condition yonso ya Bible vandaka kuzola.

EBUNA-- NGE?

Mono zola kuyula nge ya me tanga mwa-nkanda yai: Mpangi, keti kieleka nge ke zola kulanda Yesu Kristo mbote-mbote? Keti nge me balula ntima, me yamba Yesu Kristo na luzingu na nge? Na nima nge me balula ntima, keti nge me botama na masa? Keti mbotika ya nge lungisaka bacondition yonso ya Bible kele kusonga? Kana ve, mbala ya nkaka nge ta vanda na kati ya bantu mingi ya kele kumona na bilumbu yai nde mbotika ya zole lenda vanda mambu mosi ya mbote. Mbala ya nkaka nge mpe ta zola kubaka mbotika ya zole. Mono ke lomba nge kusolula mambu yina ti pasteur ya dibundu ya misioni ya kele penepene ya bwala na nge. Bambuka, bantumwa salaka yo, ebuna bampangi, yo fweti vanda mambu ya mbote. Vanda na boma ve na kulemfuka na yina ya Nzambi kele kutuba. Nzambi sakumuna beno yonso.

---Mono Maman Lorella

**Mission Garizim
Zone d'Idiofa
Région de Bandundu**

**B.P. 9
Republique Democratique
du Congo**

